

Актуальне дослідження правових аспектів інвестиційної діяльності у сільському господарстві

Видавництвом «Юридична думка» у 2008 р. було видано колективну монографію «Інвестиційна діяльність в сільському господарстві: правові аспекти»¹, підготовлену співробітниками відділу проблем аграрного, земельного та екологічного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Слід зазначити, що співробітниками цього відділу постійно досліджуються найбільш актуальні сучасні проблеми реформування аграрних і земельних відносин. Про це свідчать, зокрема, такі опубліковані колективні монографії «Проблеми права власності та господарювання у сільському господарстві (Київ, 2001 р.), «Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні» (Київ, 2003 р.), «Організаційно-правові засади розвитку аграрного і земельного ринків в Україні» (Київ, 2006 р.) та ін. Авторським колективом при написанні зазначеного видання керував відомий вітчизняний вчений-правознавець, член-кореспондент Національної академії наук України, академік Академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор В. І. Семчик.

Актуальність і своєчасність видання рецензованої монографії та проведеного науковцями дослідження не викликає жодних сумнівів. За умов, коли аграрне виробництво неможливе без залучення достатньої кількості фінансових та інших матеріальних ресурсів, правові аспекти інвестиційної діяльності в сільському господарстві набувають практичного значення.

Характеризуючи цю монографію, передусім слід вказати на вдало підібрану структуру роботи. Вона вміщує вступ, п'ять розділів та висновки, які охоплюють усі основні питання правового регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві та містять пропозиції щодо удосконалення відповідних правових приписів.

Перший розділ монографії «Інвестиційна політика і право в аграрній сфері» має загальнотеоретичний характер і закладає підвалини для всього подальшого дослідження. У ньому окреслено стан та перспективи інвестування сільського господарства України, теоре-

¹ Інвестиційна діяльність в сільському господарстві: правові аспекти: Монографія / За ред. В. І. Семчика. – К., 2008. – 252 с.

тичні аспекти забезпечення інвестицій в аграрну сферу України та охарактеризовано сутність інвестиційних правовідносин. Слід підтримати обґрунтований висновок про необхідність виокремлення інвестиційної діяльності в АПК, у т. ч. у сільському господарстві, а сукупності норм, якими вона регулюється, в окремий правовий інститут — інститут агроінвестиційного права в системі сучасного аграрного права й одночасно в аналогічний інститут інвестиційного права.

Наступний розділ розглядуваної роботи «Особливості правового регулювання інвестиційної діяльності і реалізації вітчизняного та іноземного інвестування сільського господарства» присвячений висвітленню широкого кола питань, а саме: правового регулювання інвестиційної діяльності у сільському господарстві, правового режиму іноземних інвестицій у сільське господарство, правових аспектів діяльності Аграрного фонду та Фонду аграрних страхових субсидій як специфічних суб'єктів інвестування, гармонізації законодавства України до вимог ЄС та СОТ щодо якості та безпеки сільськогосподарської продукції та характеристики договору як найбільш оптимальної правової форми інвестиційної діяльності у сільському господарстві. Характеристика останніх аспектів як важливих чинників залучення іноземних інвестицій до аграрної сфери економіки України значно підвищує практичну цінність рецензованої роботи, оскільки дозволяє розкрити основні напрями, за якими має йти удосконалення національного законодавства.

Зважаючи на неабияке значення правових засобів у сфері організації належного використання земель сільськогосподарського призначення, вміщення у рецензовану монографію розділу 3 «Правові проблеми залучення інвестицій у сферу використання земель сільськогосподарського призначення» є вельми актуальним і своєчасним. У даному розділі окреслено правові проблеми формування інвестиційної привабливості земель сільськогосподарського призначення, питання обмеження прав іноземних інвесторів у сфері сільськогосподарського використання земель, іпотеки земель сільськогосподарського призначення як господарсько-правової конструкції залучення інвестицій у сільське господарство та плати за землю в контексті здійснення інвестицій у заходи щодо забезпечення ефективного використання та охорони земель.

З огляду на особливу значущість належного функціонування відносин у галузі соціального розвитку села, забезпечення належного со-

ціального середовища для сільських мешканців і розвиток сільськогосподарських кооперативів, матеріал, поданий у розділі 4 монографії «Особливості залучення інвестицій у соціальний розвиток села і сільськогосподарську кооперацію», є важливим.

Заключний розділ 5 монографії «Запобігання зловживанням у сфері іноземного інвестування в АПК» присвячений висвітленню питань протидії зловживанням у сфері іноземного інвестування в АПК та дослідженню шляхів вдосконалення механізму протидії вказаним зловживанням. Важливість цього розділу підкреслюється тим, що без усунення зловживань у сфері інвестиційної діяльності, належного функціонування аграрного сектору економіки досягти навряд чи вдасться.

Усі розділи монографії написані авторами з широким використанням змісту не тільки значної кількості актів законодавства, а й підзаконних та відомчих нормативно-правових актів, що надає їй практичної спрямованості.

Слід відзначити глибокий науковий зміст монографії, на сторінках якої містяться відповідні посилання на видання останніх років із аграрного та земельного законодавства і права.

Проте слід вказати і на окремі недоліки чи спірні моменти, виявлені при ознайомленні з рецензованою монографією.

Так, при вивченні інвестиційних правовідносин у монографії на сторінці 27 стверджувалося, що за напрямками використання інвестиції вкладаються в сільське господарство в цілому або в його окремі структури: у виробництво рослинницької і тваринницької продукції, її первинної переробки і підвищення якості; транспортування, зберігання і реалізацію; забезпечення виробництва новими технологіями, селекційними досягненнями, сільськогосподарською технікою, паливно-мастильними, енергетичними, матеріально-технічними і трудовими ресурсами; в організацію виробництва і надання маркетингових (управлінських та інформаційних) послуг та ін. Проте, на жаль, надалі в роботі не всі з перелічених аспектів інвестиційної діяльності та відповідне їх правове регулювання знайшли своє відбиття.

Окреслюючи правові питання інвестування в сільськогосподарські кооперативи, на сторінці 213 монографії зазначається, що громадяни України, які об'єднуються в сільськогосподарський виробничий кооператив, повинні передати кооперативу як пайовий внесок земельну ділянку, яку кооператив буде використовувати як орендар. Із таким

твердження погодитися не можна з таких підстав. По-перше, чинне аграрне та земельне законодавство не встановлює обов'язку засновників чи членів сільськогосподарських кооперативів передавати таким кооперативам пайові внески у вигляді саме земельних ділянок. Передача такого пайового внеску є правом, а не обов'язком засновника (члена) названого кооперативу. Більше того, після передачі пайового внеску відповідне майно (земельна ділянка, майно, кошти) надходять у власність сільськогосподарського кооперативу, зважаючи на те, що останній не може орендувати таке майно сам у себе, і, звісно, не може виступати орендарем переданих йому як пайові внески земельних ділянок.

Разом з тим висловлені зауваження жодною мірою не знижують високої наукової якості рецензованої роботи.

Із викладеного та змісту роботи вбачається, що монографія «Інвестиційна діяльність в сільському господарстві: правові аспекти» — це актуальне та нове правове дослідження окремих аспектів інвестиційної діяльності в сільському господарстві, що було здійснене вперше за часів незалежної України. Вказана монографія стане у пригоді не лише науковцям та фахівцям сільського господарства, але й може бути використана юристами, економістами, студентами юридичних та сільськогосподарських вищих навчальних закладів, а також усіма іншими читачами, які цікавляться актуальними правовими проблемами розвитку сільського господарства України.

*М. Шульга, доктор юридичних наук,
професор, член-кореспондент
Академії правових наук України*

*В. Уркевич, доктор юридичних наук,
доцент кафедри аграрного права Національної
юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*